



Botanični vrt v Ljubljani

Ljubljana

Botanični vrt

Oddelek za biologijo - Biotehniška fakulteta,
Univerza v Ljubljani, Lžanska cesta 15, 1000 Ljubljana
tel.: 01 427 12 80, www.botanicni-vrt.si,
e mail: botanicni.vrt@siol.net, info@botanicni-vrt.si

Delovni čas

Botanični vrt je za obiskovalce odprt vsak dan!

Poletni čas: april-oktober 7.00–19.00, julij-avgust 7.00–20.00

Zimski čas: november-marec 7.00–17.00

V vrtu je mogoče nekatere rastline tudi kupiti, in sicer od 7.00 do 14.00. Vstop je prost za posameznike in skupine brez strokovnega vodstva. Vstopnina za voden obisk skupin (z najmanj 15 obiskovalci).

Kazalo

Zgodovina 3

Raznovrstno poslanstvo 6

Vsebinske enote 8

Pomlad 13

Poletje 13

Jesen 15

Zima 15

**Rebrinčevolistna hladnikija,
Hladnikov volčič 16**

Fleischmannov rebrinec 18

Kojniška perunika 19

Polegla medvejka,

Juvanov netresk 20

Kranjski jeglič 22

Idrijski jeglič 23

Vodna grebenika,

Blagajev volčin 24

Kako do botaničnega vrta? 27

Fotografije in besedilo: dr. Jože Bavcon,
Turizem Ljubljana
Izdajatelj: Turizem Ljubljana
Priprava za tisk: Studio DTS
Tisk: Tiskarna Littera picta d.o.o., april 2010



Zgodovina

Pisalo se je leto 1810, ko so toplega 11. julija ob Gruberjevem prekopu na jugovzhodni strani gradu odprli Vrt domovinske flore - današnji Botanični vrt v Ljubljani. Sam maršal Auguste Marmont, prvi guverner Ilirskih provinc, je tedaj tukaj zasadil lipo, ki še danes raste na vrtu. Vrt je deloval v okviru visoke šole (*École Centrale*) in se uporabljal za potrebe medicinskega študija. Zasnoval ga je Franc Hladnik (1773–1844), ki je bil tudi njegov prvi ravnatelj. Prvotno je vrt meril 33 arov. Hladniku in njegovemu poznanstvu z avstrijskimi botaniki gre tudi zahvala, da se je po odhodu Francozov in obnovi avstrijske oblasti vrt ohranil. Vrt je tako edina neprekinjeno delujoča ustanova iz tistega časa, ki je odprta še danes. Skupaj z Narodno in univerzitetno knjižnico ohranjata primat najstarejše kulturno-znanstvene izobraževalne ustanove na Slovenskem.

Franc Hladnik (1773–1844) je bil, poleg tega da je upravljal Vrt domovinske flore (vse do leta 1834), predavatelj na visokih šolah, pozneje prefekt tedanje gimnazije v Ljubljani. V njegovem času je bila med najboljšimi v avstrijskih deželah, za kar je dobil odlikovanje cesarja Franca I. V njegovem času je to šolo obiskoval tudi naš pesnik France Prešeren, za katerega se je še posebej zavzel.

Andrej Fleischmann (1804–1867) je v vrt prišel še kot Hladnikov učenec leta 1819. Postal je vrtnar in zvest Hladnikov spremljevalec na njegovih ekskurzijah. Po odhodu Hladnikovega naslednika I. N. Biatzovskega leta 1849 je Fleischmann prevzel vodstvo vrta. Upravljal ga je vse do svoje smrti 1867. Leta 1843 je izšlo njegovo pomembno delo »*Übersicht der Flora Krains*« (Pregled kranjske flore).

Leta 1889 je Alfonz Paulin (1853–1942), ki je vodstvo vrta prevzel le tri leta prej, začel izdajati Seznam semen (*Index seminum*). Na podlagi tega seznama je navezal stike z 78 vrtovi po Evropi. V letih od 1901 do 1936 je izhajala njegova znamenita herbarijska zbirka kranjske flore – *Flora exsiccata Carniolica*.

Z ustanovitvijo ljubljanske univerze (1919) je vrt že leta 1920 prišel pod njeno okrilje, kjer deluje še danes v okviru

Levo: Botanični vrt danes.

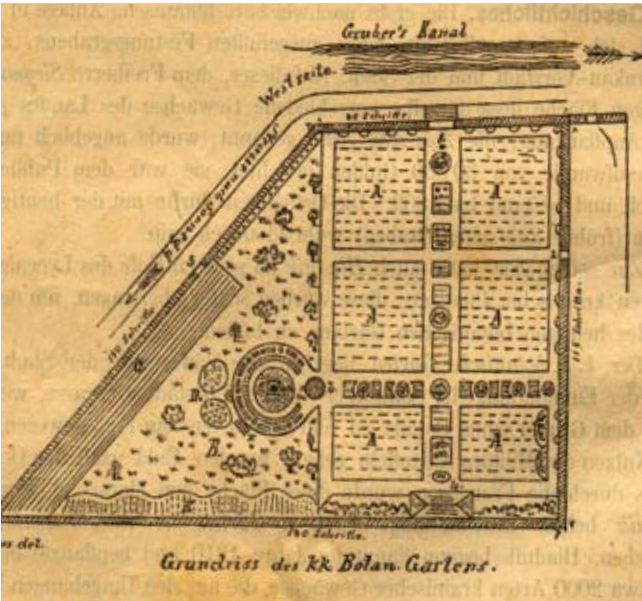
Oddelka za biologijo Biotehniške fakultete pri Univerzi v Ljubljani.

Po drugi svetovni vojni, leta 1946, so vrt povečali na 2,35 ha in dobil je prvi rastlinjak. Zaradi širitve ceste se je površina vrta pozneje zmanjšala na 2 ha. Sprejeli so odločitev o ureditvi novega vrta v okviru Biološkega središča pod Rožnikom, nasproti Živalskega vrta, ki pa žal še ni uresničena...

Z letom 1991 je bil obstoječi vrt zavarovan kot spomenik



Najstarejša ohranjena fotografija vrta iz leta 1870.



Načrt vrta iz leta 1885.



Seznam semen (*Index seminum*) je v Botaničnem vrtu v tiskani obliki prvič izšel leta 1889. Na seznamu so označena naročila semen iz kraljevega botaničnega vrta iz Edinburga.

oblikovane narave na mestni ravni in bo tako, tudi kot del naše kulturne dediščine, deloval še naprej.

Botanični vrt v Ljubljani, v katerem je posajenih okrog 4500 rastlinskih vrst iz različnih delov sveta, je ustanova, odprta najširši javnosti. Po njem se je vredno sprehoditi v vsakem letnem času. Vedno boste v njem našli kaj zanimivega in privlačnega. Lahko pa si sprehod in posadanje privoščite samo kot sprostitev v oblikovani naravi.

Raznovrstno poslanstvo

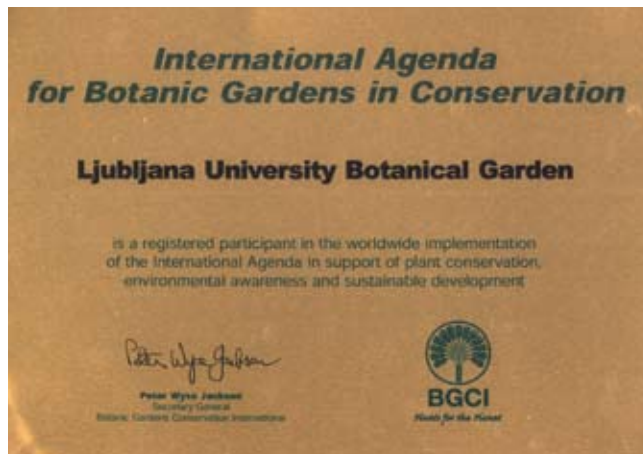
- **zbirka** tako domačih kot tujih rastlinskih vrst iz različnih delov sveta. V njem raste okrog 4500 rastlinskih vrst.
- **semenska banka rastlin** V vrtu vsako leto nabirajo semena rastlin, ki tam rastejo, jih hranijo in izmenjujejo z več kot 300 botaničnimi vrtovi po svetu. Vsako leto že vse od leta 1889 izhaja seznam semen.
- **varstvo rastlinskih vrst na nadomestnem rastišču (ex situ varstvo)** je ena izmed pomembnih nalog vrta. V vrtu se velika pozornost namenja slovenskim endemitom in ogroženim vrstam s tega območja. Botanični vrt v Ljubljani je tako na primer še edino nadomestno rastišče vrste Fleischmannov rebrinec (*Pastinaca sativa* var. *fleischmanni*). To je redkost tudi v svetovnem merilu. Našli so jo v prvi polovici prejšnjega stoletja na bližnjem grajskem hribu.
- **promocija biodiverzitete rastlinskega sveta** Ta poteka z vodenimi ogledi, predavanji in delavnicami za širšo javnost, z razstavami in publicistično dejavnostjo.
- **vzgoja in izobraževanje** v vrtu sta namenjena najmlajšim iz vrtcev, nato osnovnim in srednjim šolam ter študentom, ki vrt uporabljajo kot pripomoček za spoznavanje rastlinskega sveta pri različnih predmetih, ki so vezani na to tematiko.
- **hortikultura** Slovenija ima zelo pestro rastlinstvo: več kot 3450 v naravi rastočih vrst. Znotraj te medvrstne pestrosti se najdejo marsikateri posebnosti, ki jih gojijo v vrtu.
- **raziskovalna dejavnost** je vezana na slovenske endemite (endemit: rastlina ali žival, ki jo je mogoče najti le na omejenih območjih), na ogrožene vrste in ugotavljanje znotrajvrstne raznolikosti pri nekaterih domačih vrstah. Vrt je tudi raziskovalni prostor za različne ustanove, ki se ukvarjajo z rastlinskim svetom.
- **etnobotanika** – različne delavnice, uporaba rastlin v različne namene so del prizadevanja za ohranjanje nekdanjega vedenja o uporabi rastlin in tudi zapisovanje le-tega.
- **mednarodna dejavnost** Botanični vrt je vključen v Botanic Gardens Conservation International (BGCI), v Associazione Internazionale Gardini Botanici Alpini (A.I.G.B.A.), v okviru Evropskega konzorcija botaničnih vrtov pa predstavlja mrežo slovenskih botaničnih vrtov in arboretumov. S prispevki sodelujejo na mednarodnih evropskih in svetovnih kongresih.



V vrtu obiskovalci spoznajo pomen biodiverzitete rastlinskega sveta.



Prostor za raziskovalno delo.



Iz mednarodne dejavnosti.

Vsebinske enote

1. Arboretum

Del vrta, kjer so predstavljeni predvsem različni predstavniki dreves in grmovnic. Večji del arboretuma je v najstarejšem delu vrta.

2. Rastlinski sistem

Rastline so razvrščene po sorodstvenih merilih. Na gredah v osrednjem delu vrta je predstavljenih približno 80 različnih družin, ki so zastopane z različnim številom rodov.

3.-4. Bazoni z vodnimi, močvirskimi rastlinami in bajer

Tukaj rastejo predvsem močvirske in vodne rastline, ki zahtevajo posebne razmere, da lahko uspevajo zunaj naravnih rastišč.

5. Skalnjak

Poraščen je z rastlinami iz gorskih predelov in Krasa, ki so razporejene glede na različen geografski izvor, zato jih imenujemo tudi ekološko-geografske skupine.

6. Rastlinjak

V njem rastejo zlasti predstavnice tropskih rastlinskih vrst, ki potrebujejo večjo zračno vlago in bolj ali manj enakomerno temperaturo čez vse leto. Ogled je mogoč le pod strokovnim vodstvom in ob predhodni napovedi.

7. Sredozemske rastline

V velikih loncih so predstavljene sredozemske rastline iz različnih koncev sveta. Pozimi jih prenesemo v rastlinjak.

8. Tematski vrt

Predstavljene so različne skupine rastlin glede na njihovo uporabo: zdravilne, strupene, industrijske ...

9. Gojitveni del

Sestavljajo ga grede za vzgojo in množenje rastlin, namenjenih za zasaditev v različne dele vrta, obenem pa je to tudi prostor za raziskovalno delo. Ogled je mogoč le pod strokovnim vodstvom.

V Botaničnem vrtu se lahko sprehodite po rastlinskem svetu na enem mestu. V njem se nahajajo rastline tako iz Slovenije kot iz drugih delov sveta.

LEGENDA:

	Arboretum		Tematski vrt
	Rastlinski sistem		Gojitveni del
	Bazoni z vodnimi in močvirskimi rastlinami		Servisni del
	Bajer z vodnim in obvodnim rastlinjem		Uprava (1) in servisni objekti
	Skalnjak		
	Rastlinjak		
	Sredozemske rastline		





Bazeni z vodnimi in močvirskimi rastlinami.



Skalnjak



Rastlinski sistem



Rastlinjak



Bajer z vodnim in obvodnim rastlinjem.



Sredozemske rastline



V toplih zimah že koncem januarja trate prekrijejo navadni mali zvončki.



Arboretum



Skalnjak

Med letom se njihova podoba zaradi letnih časov hitro spreminja. Zato ga je potrebno večkrat obiskati, po možnosti v različnih letnih časih.

Pomlad

Takoj ko mraz le nekoliko popusti, navadno še pozimi, se v vrtu že pojavijo prvi navadni mali zvončki (*Galanthus nivalis*), navadne jarice (*Eranthis hyemalis*), sledijo jim trobentice (*Primula vulgaris*) in pomladanski žafrani (*Crocus vernus* subsp. *vernus*). Na skalnjaku v skupinicah zacvetijo še druge vrste iz tega rodu. Poleg množice navadnih malih zvončkov je v vrtu izredno bogata tudi zbirka njegovih različic iz različnih delov Slovenije. Konec marca in aprila že zacvetijo prvi slovenski endemiti: kranjski jeglič (*Primula carniolica*), idrijski jeglič (*P. x venusta*), hladnikov volčič (*Scopolia carniolica* f. *hladnikiana*) in žički grobeljnik (*Alyssum montanum* subsp. *pluscanescens*). Trate poživi zelenina čemaža (*Allium ursinum*), ki se razcveti proti koncu aprila in takrat zelenino prekrije belina njegovih cvetov. V začetku maja je vrt že poln cvetja. Takrat vsekakor izstopajo potonike (*Paeonia*).

Značilno za rastline v podrasti je, da cvetijo zgodaj, hitro si morajo nabrati dovolj hranil in prav tako morajo semena kmalu dozoreti, ker jim pozneje potrebno svetlobo jemljejo drevesa.

Poletje

V poletnih mesecih so predeli vrta s skalnjakom, rastlinskim sistemom in vodnimi površinami najbolj cvetoči. Na tratih in v drevesnem predelu je v tem času ravno prav hladno. V prijetni senci dreves lahko uživamo na številnih klopeh. V najstarejšem delu vrta je v betonskih bazenih nekaj tistega rastlinstva, ki je nekoč raslo na Ljubljanskem barju. Med njimi so nekatere tudi zanimive mesojede rastline: rosika (srednjelistna – *Drosera intermedia* in okroglostna – *D. rotundifolia*, dolgolistna – *D. anglica*); mastnica (*Pinguicula vulgaris*); navadna mešinka (*Utricularia vulgaris*); poleg njih pa še navadna rožmarinka (*Andromeda polifolia*); dlakava mahovnica (*Oxycoccus palustris*) in druge. Na skalnjaku v tem času zopet cveti kar nekaj slovenskih endemitov: Pironova meteljka (*Medicago pironae*), polegla medvejka (*Spiraea decumbens*) in edini slovenski rodovni endemit – rebrinčevolista hladnikija (*Hladnikia pastinacifolia*). Rastlinski sistem ponuja celo barvno paleto. Tukaj je preko 80 družin z več kot 1200 vrstami iz različnih delov sveta. Prav poletje je čas, ko te rastline druga za drugo cvetijo. Rastline iz sušnih predelov (kaktusi, mlečki in



debelolistnice) in sredozemske rastline iz različnih koncev sveta so posajene v velike posode, ki jih morajo v zimskem času prenesti v rastlinjak.

Jesen

Jeseni vrt zasiže v številnih barvnih odtenkih. Večina rastlin že ima plodove, nekatere pa šele takrat začenjajo cveteti. Med njimi so jesenski žafrani: lepi (*Crocus pulchellus*) – s kot sivka modrimi cvetovi z vijoličnimi žilami, z rumenim grlom in belkastimi prašnicami, doma je na Balkanu – in krasni (*Crocus speciosus*) – s svetlovijoličnimi cvetovi, z globokimi modrimi žilami in močno oranžno deljeno brazdo, izhaja pa iz Irana in Turčije, rumenocvetna šternbergija (*Sternbergia lutea*), jesenski podlesek (*Colchicum autumnale*), različne nebine (*Aster amellus*, *A. linosyris*) in druge. Sprehajalci v toplih in sončnih dneh radi posedijo na klopih in uživajo v poznem cvetenju kot tudi barvitosti listja. Sijaj in zelenino pa dopolnjujejo zbirke sredozemskih rastlin, ki se prav jeseni najlepše zableščijo v soncu.

Zima

Zima v vrt na videz res prinese nekaj otožnosti ob pogledu na mnoge suhe in ogolele rastline. Vendar tudi tedaj je vrt zanimiv. Tu in tam se še skriva kak droben cvet. V toplih zimah se nekatere grmovne vrste in tudi trajnice že prej začno prebujati. V toploti rastlinjaka se zaradi pomanjkanja prostora stiskajo mnoge tropske rastline. Sredozemske rastline pa so pozimi varno na toplem na drugem kraju: nasproti Živalskega vrta ob Oddelku za biologijo Biotehniške fakultete. Tudi te si je mogoče ogledati, vendar se je treba prej napovedati. V mrzlih in sivih zimskih dneh se lahko tako na toplem sprehodite med zelenino in vonjavami sredozemskih rastlin. Ko se v Ljubljani pojavi ivje ali zapade sneg, pa tudi suhe in ogolele rastline spet zaživijo, obdane z belino lednih kristalčkov. Katera je tedaj lepša, je težko reči. Preprosto, treba se je po vrtu sprehoditi in uživati, včasih v kratkotrajni, vendar vedno znova neponovljivi zimski idili.

Levo: V ospredju navadni ruj v jesenskih barvah

Rebrinčevolistna hladnikija

Rebrinčevolistna hladnikija ali hladnikovka (*Hladnikia pastinacifolia*) spada med tako imenovane paleoendemite (tako imenujemo endemične vrste oziroma ostanke pri nas predvsem terciarne flore – to je rastlin iz terciarja, starejše dobe novega zemeljskega veka). Je naš edini rodovni endemit in spada v družino kobulnic. Med njimi so tudi druge zelo znane in uporabne rastline: korenje, peteršilj luštrek, zelena. Bleščeči listi hladnikije zaradi sijaja in barve nekoliko spominjajo na zeleno, a hladnikija jo prekaša v prefinjenosti. Je bolj zgoščena rastlina s krajšimi listnimi pecelji. Raste na zelo majhnem območju (arealu) v Trnovskem gozdu. Rastlino je Hladniku (ustanovitelju Botaničnega vrta v Ljubljani) v čast poimenoval nemški botanik Reichenbach.



Hladnikija (*Hladnikia pastinacifolia*) cvetoča rastlina

Hladnikov volčič

Rastlina, ki spomladi zacveti v bukovih gozdovih je kranjska bunička ali volčič (*Scopolia carniolica*). Čeprav sprva majhna rastlina, se zelo hitro razvije v zelo bujno zelišče, ki svoje kimaste rjave cvetove spusti pod listje.

V botanični svet je rastlina prišla z Idrijskega, kjer jo je našel tedanji prvi idrijski zdravnik Johannes Antonius Scopoli (1723-1788). Pred njim je to rastlino poznal že Mathioli (1500-1577). Semena rastline je Scopoli tako kot svoje delo o kranjski flori (*»Flora Carniolica«* iz leta 1760) poslal tudi slavnemu švedskemu botaniku Carlu von Linnéju. Linné je omenjeno rastlino Scopoliju na čast poimenoval *Hyoscyamus scopolia*. Dunajski botanik Nicolaus Joseph von Jacquin pa je leta 1764 na čast Scopoliju uvedel povsem nov rod *Scopola*. V drugi izdaji

Flora Carniolica (1772) jo je tudi Scopoli že uvrstil pod tem imenom. Ime se je do danes le malenkostno spremenilo v *Scopolia carniolica*.

Tudi endemična različica te rastline je povezana z Idrijo, z njenim rojakom F. Hladnikom, ki jo je leta 1819 našel v okolici Turjaka. Hladnikov naslednik v Botaničnem vrtu v Ljubljani, Ivan Nepomuk Biatzovsky, kot tudi Hladnikov učenec in vrtnar Fleischmann, sta to varieteto poimenovala po ustanovitelju vrta F. Hladniku. Nekaj novih nahajališč so našli tudi v drugih delih Slovenije.



Hladnikov volčič (*Scopolia carniolica* f. *hladnikiana*)

Fleischmannov rebrinec

Fleischmannov rebrinec (*Pastinaca sativa* var. *fleischmanni*) je naš endemit, ki ga v naravnem okolju ne najdemo več. Tedanji ravnatelj vrta Franc Hladnik je rastlino poimenoval po vrtnarju Andreju Fleischmannu (1804–1867). Je naša posebnost, prava dragocenost ljubljanskega botaničnega vrta. V vsej botanični strokovni in znanstveni literaturi navajajo kot edino rastišče zanj prav ljubljanski botanični vrt. Rastlina je dvoletnica. Prvo leto tvori le rozeto z dvakrat pernato deljenimi listi, drugo leto pa požene iz te rozete, ki izrašča iz dolge in odebeljene korenine – korena, do 100 cm veliko steblo, robato, poraslo s kratkimi štrlečimi dlakami. Veliki kobuli so rumene barve, sestavljeni iz mnogo drobnih cvetov.

Navadni rebrinec (*Pastinaca sativa*) je ena izmed najpogostejših travniških rastlin, ki v otavi cveti po mnogih travnikih in ob poljskih poteh. Fleischmannov rebrinec pa je posebnost, ki se od navadnega loči po dvojno pernatih listih, po obliki in nazobčanosti listov in delno še po njihovi temnejši zeleni barvi. Razen rastišča na Ljubljanskem gradu, kjer je rastlina rasla vse od leta 1819 do približno leta 1840, drugega rastišča niso našli.



Fleischmannov rebrinec (*Pastinaca sativa* var. *fleischmanni*), cvetoče rastline v drugem letu.



Kojniška perunika (*Iris sibirica* subsp. *erirriza*)

Kojniška perunika

Sibirska perunika (*Iris sibirica*) je v Sloveniji kar pogosta vrsta. Raste na zelo vlažnih travnikih, ki so občasno lahko tudi poplavljeni. Njeno podvrsto kojniško peruniko (*I. sibirica* subsp. *erirriza*) pa najdemo le na povsem suhih rastiščih v slovenski Istri (sega tudi preko meje na Hrvaško), na Krasu, na Nanosu, pa verjetno tudi na Kojci in še kje drugje na višje ležečih suhih rastiščih.

Posebnosti kojniške perunike, ki jo ločijo od navadne sibirske, so: vrat korenike je debelejši, listi so komaj krajši od stebela, listi cvetnega odevala pa so ožji do črtalasti, razlikuje pa se tudi glede na že omenjene rastne razmere.

Kojniška perunika ima svoje klasično nahajališče na Kojniku v slovenskem delu Istre ob meji s Hrvaško. Pospichal jo je leta 1897 opisal kot samostojno vrsto, in to kar nekaj let po tistem, ko jo je prvič našel. Tudi sam je imel glede vrste pomisleke. Ne glede na vrednost in rang, ki ga tej obliki sibirske perunike priznamo, je rastlina zanimiva in lepa, hkrati pa ima ozko območje svoje razširjenosti.

Poglela medvejka

Ko se v skalnjaku v Botaničnem vrtu razcveti poglela medvejka (*Spiraea decumbens*), je ta predel res enkraten. V naravi redko najdemo tako polnocvetne primerke, saj ima rastlina v meliščih v Breginjskem kotu slabše razmere za rast. Polegli medvejki okolje v skalnjaku vrta zelo ustreza. V Sloveniji raste le v Breginjskem kotu, ki je hkrati najbolj vzhodno območje razširjenosti te endemične vrste predgorja zahodnih predelov jugovzhodnih apneniških Alp.



Poglela medvejka (*Spiraea decumbens*)

Juvanov netresk

V Sloveniji rasteta samo dve vrsti netreska: navadni (*Sempervivum tectorum*), ki raste večinoma v zahodni Sloveniji, in juvanov netresk (*S. juvanii*), ki je doma na Donački gori in Reseniku v vzhodnem delu Slovenije.

Njegovo nahajališče je poznano že iz prve polovice 19. stoletja. Nova vrsta pa je nastala in dobila ime oziroma bila prepoznana in opisana šele leta 1971. Opisal jo je prof. dr. Vinko Strgar (1928–1992), tedanji vodja Botaničnega vrta v Ljubljani. Do tedaj je namreč netresk na Donački gori in Reseniku veljal za wulfenovega (*S. wulfenii*), ki raste v švicarskih, italijanskih in avstrjskih Alpah. Wulfenov netresk je rumenocveten, prav tako kot naš, juvanov. Šele podrobnejši in natančnejši pregled je pokazal, da se naš netresk, ki ne raste v alpskem svetu, temveč v subpanonskem delu Slovenije, od tistega v Alpah razlikuje. Juvanov netresk ima rozetne liste dlakave, in to celo drobno žlezastodlakave, medtem ko je wulfenov netresk gololisten.



Juvanov netresk (*Sempervivum juvanii*)

Vinko Strgar je vrsto poimenoval po dolgoletnem vrtnarju ljubljanskega botaničnega vrta in dobrem poznavalcu rastlin Francu Juvanu (1875–1960), ki je delal v vrtu od leta 1896 in vse do leta 1960. Sem je prišel še v času, ko ga je že uspešno vodil Alfonz Paulin. Juvan je postal njegov pomočnik, nabiralec in poznavalec rastlin.

Kranjski jeglič

Kranjski jeglič naravno raste v Sloveniji le v delu Notranjske, Primorske in na enem samem rastišču na Gorenjskem. Obsega zahodni predalpski svet in severno obrobje dinarskega območja. Zanimivo je, da je ta endemit našel že A. Scopoli, zdravnik in naravoslovec, ki je v letih od 1754 do 1769 kot prvi rudniški zdravnik služboval v Idriji. Žal Scopoli jegliča ni prepoznal kot kranjskega – to se je zgodilo šele pozneje. Kot kranjski jeglič (*Primula carniolica*) ga je 1778 opisal dunajski botanik N. J. Jacquin. Čeprav je Scopoli poročal, da ta jeglič raste v okolici Divjega jezera v Idriji, kjer ga najdemo še danes, je Jacquin zapisal, da raste v kranjskih Alpah. Morda zanj dovolj površen opis, za nas pa povsem nenatančen, saj kranjskega jegliča v Alpah kljub vsemu še niso našli. Rastišče kranjskega jegliča ob Divjem jezeru si je leta 1838 prišel ogledat tudi sam saški kralj Friderik Avgust II., ki je predtem že obiskal nahajališče blagajevskega volčina na Polhograjski gori, o čemer tam še danes priča obelisk.



Kranjski jeglič (*Primula carniolica*)



Idrijski jeglič (*Primula x venusta*)

Idrijski jeglič

Tam, kjer skupaj rasteta kranjski jeglič (*P. carniolica*) in avrikelj (*P. auricula*), se pojavlja tudi zelo redek endemičen križanec idrijski jeglič (*P. x venusta*). Križanci nastajajo le tam, kjer razdalja med tema rastlinama ni večja od 50 metrov. Jeglič se med seboj razmeroma radi križajo, pa vendar je kar nekaj ovir. Samooprašitev rastline je preprečena z dolgovratimi in kratkovratnimi cvetovi, z velikostjo pelodnih zrn. Pri nastanku križanca je ovira tudi v samem času cvetenja. Avrikelj zacveti nekoliko prej kot kranjski jeglič in le če je število primerkov – bolje rečeno populacija rastlin – dovolj veliko, dobimo nekaj zapoznelih primerkov avriklja in prav tako nekaj zelo zgodnjih primerkov kranjskega jegliča ali, če so vremenske razmere morda take, da se cvetenji dokaj ujemata, kar se na nekaj let tudi lahko zgodi. Če opraševalci prenesejo cvetni prah z ene vrste na drugo, potem je možnost za uspeh večja. Res pa je, da so križanci običajno neplodni.

Vodna grebenika

Če bi se pogovarjali o trobenticah ali drugih jegličih, bi jih vsi hitro prepoznali. Da je njihov bližnji sorodnik doma v vodi, tega si pa ne bi mislili. Če cvetove dobro pogledamo, so ti povsem podobni kot pri trobenticah, le da so v latastih socvetjih, ki se dvigajo nad vodo, poleg tega so beli do rahlo roza. Ta rastlina je vodna grebenika (*Hottonia palustris*). Raste v plitvi vodi z muljastim dnom, tudi na barjanskih tleh. Rastlina je zasidrana s koreninskim sistemom v dno, s stebelci se dviga do vodne gladine, kjer razvije vodno rozeto nežnih, izredno filigransko, pernato narezanih listov. Kot vodne zvezdice lebdijo na vodni gladini. Bleščeča zelenina še posebej odseva v soncu. Tako rastlina lahko preživi celo leto, če se maja ne prebudi in zacveti. Takrat pa ji vodni prostor ni dovolj. V vodi je mlahava; v počasi tekoči vodi se prepušča lenemu, komaj zaznavnemu toku. Kot sidro jo korenina drži v mulju, sama rastlina pa je pomaknjena v smeri toka. Maja pa postane pravo nasprotje dotedanje mlahave podobe. Trdnost in pokončnost postane značilnost njenega stebela, ki požene iz vode do 30 in več centimetrov višine. Na njih se začno od spodaj navzgor razpirati beli do roza trobentičasti cvetovi, z rumenino v goltu. Socvetje se počasi razpira, in ko se popolnoma razpre, se zelenina res spremeni v belino.



Vodna grebenika (*Hottonia palustris*)

Blagajev volčin

Ko je grofu Rihardu Ursiniju Blagayu 22. maja 1837 eden izmed kmetov prinesel neznano rožo, se mu je takoj zazdelo, da gre za nekaj pomembnega. Že naslednji dan jo je poslal Henrik Freyerju, prvemu kustosu Kranjskega deželnega muzeja z navedbo, da gre verjetno za volčin. Freyerju se je rastlina zdela nova in je že v zapiskih dodal – *Daphne Blagayi*. Bil pa je previden. To svojo domnevo je poslal dvema botanikoma Reichenbachu (1793–1879) v Dresden in Hoppeju (1760–1846) v Regensburg, da morda ne bi kdo potem rastline vzel za svojo. Freyer se v svojem opisu ni motil. Rastlina je bila res nova. Dobila je poleg imena *Blagayana*, v katero jo je potem strokovno prekrstil, še njegovo priimek zraven kot prvega avtorja, ki jo je pravilno opisal. Torej *Daphne blagayana* Freyer.

Že naslednje leto, 14. maja, je sam saški kralj Frederik Avgust II. obiskal to klasično nahajališče. Grof Blagay je še v istem letu kraljevemu obisku na čast dal postaviti spomenik, ki še danes priča o tem obisku rastline.



Blagajev volčin, blagajka, igalka, jožefica (*Daphne blagayana*)

Kako do botaničnega vrta?

V Botanični vrt se lahko odpravimo iz mestnega središča peš – ob Ljubljani mimo Prul in čez brv – ali pa z avtobusoma mestnega potniškega prometa št. 3, smer Rudnik, oz. št. 27, smer Nakupovalni center Rudnik.

Lahko pa na prijeten večurni izlet, ki ga začnemo na Ljubljanskem gradu. Na izbiro imamo kar nekaj pešpoti, ki niso zahtevne. Na grad je mogoče tudi s turističnim vlakcem ali tirno vzpenjačo. Vzpenjača sprejme 33 potnikov. Po pobočju grajskega griča vozi eno minuto. Višinska razlika med obema postajama znaša nekaj manj kot 70 metrov. Kakor koli že smo prišli na grad, prav gotovo nas najprej očara pogled z grajske planote na mesto. Pred vhodom na grajsko dvorišče stoji na levi zanimiva sončna ura z napisom: »*Sine sole sileo*« ali »Brez sonca molčim«. Na gradu se lahko povzpne na razgledni stolp (vstopnina velja tudi za Virtualni muzej). Če je vreme lepo, se lahko vidijo Julijske Alpe in slovenska najvišja gora Triglav (2864 m). Virtualni muzej ima prostore tik pod razglednim stolpom in obiskovalcu s pomočjo tehnologije virtualne resničnosti predstavi zgodovino mesta in gradu. Grajski kompleks je vse leto prizorišče najrazličnejših kulturnih, družabnih in protokolarnih srečanj. Zanimive prireditve pritegnejo tudi naključnega obiskovalca.

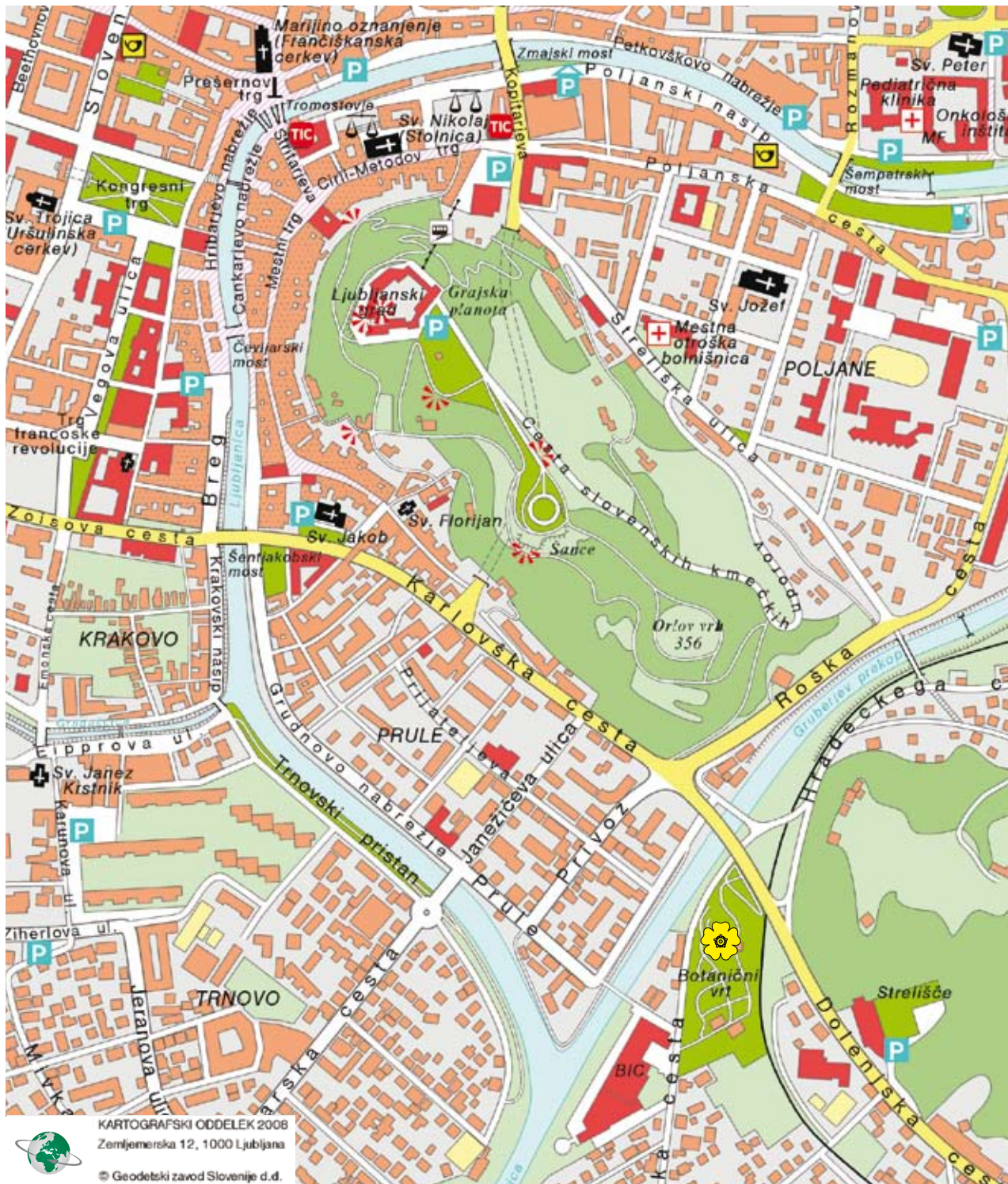
Na grajskem dvorišču se lahko okrepčamo v Grajski kavarni. Na stojnici s spominki ali pa v Rustiki - prodajni galeriji domače in umetnostne obrti lahko izbirate med replikami slovenske dediščine. Ko zapustimo grajsko dvorišče, se podamo skozi kostanjev drevored. Držimo se desne strani. Mimo spomenika, ki je bil leta 1974 postavljen ob 500-letnici slovenskih kmečkih uporov (avtor Stojan Batič), in Šanc, ki jih je uredil arhitekt Jože Plečnik, se pot skozi gozd spusti do Roške ceste. Skoraj gotovo bomo v gozdu naleteli na igrive in požrešne veverice – zato je dobro imeti v žepu tudi kakšen oreh.

Prečkamo še Karlovško cesto in Karlovški most nad Gruberjevim prekopom in že smo pri ograji Botaničnega vrta. Vrnitev si lahko popestrimo tako, da se na nasprotnem bregu Gruberjevega prekopa vkrcamo na ladjico (Upoštevajmo urnik!) in se mimo Špice po Ljubljani popeljemo v mestno središče.

Lahko se udeležimo tudi vodenega ogleda čez grad, kamor se povzpne na vzpenjačo in si z vodnikom ogledamo Botanični vrt ter se z ladjico vrnemo v mesto.

Levo: Jesen v vrtu.





TIC

TIC



Vzpenjača



Razgledna
točka



Botanični
vrt



KARTOGRAFSKI ODDELEK 2008

Zemljemerska 12, 1000 Ljubljana

© Geodetski zavod Slovenije d.d.



**I FEEL
SLOVENIA**